

Fimmtudaginn 30. mars 1995.

Nr. 429/1992. **Sjóvá-Almennar tryggingar hf.**

(Guðmundur Pétursson hrl.)

gegn

**Björgvin Richter**

(Ragnar Aðalsteinsson hrl.)

**og gagnsök**

Bifreiðar. Skaðabætur. Líkamstjón. Örorka. Vextir. Læknaráð. Sér-  
atkvæði.

### **Dómur Hæstaréttar.**

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Haraldur Henrysson, Garðar Gíslason, Guðrún Erlendsdóttir, Hjörtur Torfason og Pétur Kr. Hafstein.

Aðaláfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 3. desember 1992. Hann gerir þær dómkröfur, að hann verði sýknaður gegn greiðslu á 250.000 krónum, en til vara, að dæmdar bætur verði lækk-  
aðar og sér dæmdur málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti.

Gagnáfrýjandi áfrýjaði málinu með stefnu 14. desember 1992. Hann krefst þess aðallega, að aðaláfrýjandi verði dæmdur til að greiða sér 4.555.592 krónur með 5% ársvöxtum frá slysdegi 24. febrúar 1991 til 1. júní sama ár, með 6% ársvöxtum frá þeim degi til 1. ágúst sama ár, með 7% vöxtum frá þeim degi til 11. október sama ár, með 4% vöxtum frá þeim degi til 1. nóvember sama ár, með 3,75% vöxtum frá þeim degi til 21. sama mánaðar, með 3,5% vöxt-  
um frá þeim degi til 1. desember sama ár, með 3% vöxtum frá þeim degi til 9. mars 1992, með 1,6% ársvöxtum frá þeim degi til 9. apríl sama ár, en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá þeim degi til greiðsludags. Til vara krefst gagnáfrýjandi þess, að aðaláfrýjandi verði dæmdur til að greiða sér aðra lægri fjár-  
hæð með sömu vöxtum. Gagnáfrýjandi krefst í báðum tilvikum málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Nokkur ný gögn hafa verið lögð fyrir Hæstarétt.

### **I.**

Í málinu er enginn ágreiningur um málavexti, og er þeim lýst í héraðsdómi. Aðaláfrýjandi hefur viðurkennt bótaskyldu sína og

boðið gagnáfrýjanda bætur á grundvelli verklagsreglna váttrygginga-félaga innan Sambands íslenskra tryggingafélaga frá 31. október 1991. Voru gagnáfrýjanda boðnar 50.000 krónur fyrir hvert örorku-stig, samtals 500.000 krónur, auk útlagðs kostnaðar. Þessar bætur skyldu vera fullnaðarbætur vegna hinnar varanlegu örorku hans, svo sem hún var þá metin, og taka bæði til skaðabóta og miska, „eins og þau hugtök hafa verið skilgreind“. Í þessum verklagsregl-um segir meðal annars, að „varanleg örorka, sem metin er 15% eða lægri, bætist ekki samkvæmt örorkutjónsútreikningi, nema varan-legt fjártjón sé sannað“. Til slíks uppgjörs geti þó ekki komið, nema liðin séu að minnsta kosti þrjú ár frá slysdegi. Hafni tjónpolar þess-ari aðferð, bjóða tryggingafélög bætur fyrir varanlega örorku á þann veg, sem gagnáfrýjanda voru boðnar bætur og að framan er lýst.

Fyrir liggur, að gagnáfrýjandi hafnaði boði aðaláfrýjanda um bæt-ur og vildi ekki heldur setta sig við að bíða tjónsuppgjörs í þrjú ár. Hann leitaði því til dómstóla með kröfur sínar. Fer þá um úrlausn þeirra eftir þeim aðferðum, sem dómstólar beita á þessu sviði réttarins, og settum lagaákvæðum að því marki, sem þeirra nýtur við.

## II.

Með örorkumati Atla Þórs Ólasonar læknis, sérfræðings í bækl-unarskurðlækningum, 31. janúar 1992 var varanleg örorka gagn-áfrýjanda metin 10%. Læknirinn hafði þá haft gagnáfrýjanda til skoðunar í fimm skipti, í fyrsta sinn 17. september 1991 og í síðasta sinn á matsdegi. Örorkumat læknisins er ýtarlegt, og sjúkdóms-greining hans er háls- og brjóstbakstognun. Í örorkumatinu segir meðal annars:

„Eymsli finnst í langvöðvum yfir efsta hluta brjósthryggjar svo og í hálsi. Herðavöðvar eru ekki tiltakanlega viðkvæmir átöku. Hreyfingar í hálsliðum eru eðlilegar, en eilítið sárar í lok þeirra. Í brjósthrygg eru væg óþægindi til staðar. Skoðun á öxlum, olnbog-um, úln- og fingurliðum var eðlileg. Taugaskoðun var eðlileg. . . . Ekki hefur komið fram neitt, er bendir til áverka á bein- eða tauga-vef. Hins vegar er gert ráð fyrir, að hann hafi hlotið tognun á mjúka vefi í hálsi og efri hluta brjóstbaks. Hugsanlegt er, að þessi óþægindi

verði viðvarandi og muni áfram skerða starfsgetu hans. . . . Slasaði kvartar í dag um óþægindi neðst í hálsi svo og í brjósthrygg. Líklegt er, að þessi óþægindi verði viðvarandi og muni draga úr starfsgetu hans. Varanleg örorka vegna háls og baksins er í heild metin 10%.“

Atli Þór Ólason lækni kom fyrir héraðsdóm og staðfesti mat sitt. Hann lagði áherslu á, að í orðalagi örorkumatsins um hugsanleg eða líkleg óþægindi fælist ekki fyrirvari um þá niðurstöðu, sem þar væri að finna.

Með úrskurði Hæstaréttar 6. júlí 1993 var málið lagt fyrir Læknaráð og þess óskað, að það léti uppi rökstutt álit á eftirfarandi:

„1. Telur Læknaráð, að tímabært hafi verið að meta örorku gagnáfrýjanda 31. janúar 1992 vegna þess slyss, er hann varð fyrir 24. febrúar 1991?

2. Ef svo er, fellst Læknaráð þá á örorkumat dr. med. Atla Þórs Ólasonar?

3. Ef ekki, hverja telur Læknaráð þá tímabundna og varanlega örorku gagnáfrýjanda vegna slyssins?“

Á fundi í réttarmáladeild Læknaráðs 11. nóvember 1993 voru tveir af þremur deildarmönnum, og var eftirfarandi samþykkt sem tillaga að svari Læknaráðs:

„Ad. 1. Já.

Ad. 2. Nei.

Ad. 3. Af þeim gögnum, sem fyrir liggja í málinu, virðist líklegt, að gagnáfrýjandi, Björgvin Richter, hafi hlotið tognun á háls- og brjóstvöðvum við slysið 24. febrúar 1991, sem geti valdið honum varanlegum óþægindum, og telur því Læknaráð varanlega örorku hæfilega metna 5%. Læknaráð fellst á mat Atla Þórs Ólasonar á tímabundinni örorku Björgvins.“

Þessi tillaga réttarmáladeildar, sem einnig var undirrituð af þeim lækni, sem ekki var við afgreiðslu málsins, var samþykkt af öðrum læknaráðsmönnum 3. janúar 1994. Ekki er fram komið, að Læknaráð hafi haft við önnur gögn að styðjast en dómskjöl í þessu máli.

Fyrir Hæstarétt hefur verið lagt bréf Læknaráðs til dómstjórans í Reykjavík frá 9. maí 1994. Þar er vísað til fundar formanns Læknaráðs og formanns réttarmáladeildar þess 9. mars sama ár með formanni Dómarafélags Íslands um aukinn málafjölda fyrir ráðinu, sem flest væru til komin vegna umferðarslysa, „þar sem um er að

ræða tiltölulega litla áverka og sérstaklega aukinn fjölda háls-hnykkja“. Þá segir, að réttarmáladeild hafi í framhaldi þessa fundar ákveðið að fjalla með almennum hætti um háls-hnykki í stað þess að fjalla um sérhvert þeirra átta mála, sem til umræðu höfðu verið. Síðan er í bréfinu gerð almenn grein fyrir meðferð veikinda af þessu tagi og fram sett eftirfarandi álit:

„Það er álit Læknaráðs, að hálsáverkar, eins og að ofan er rakið, geti leitt til örorku, sem telst hæfilega metin 5%. Þegar um er að ræða áverka, sem sýnast meiri, eða þegar niðurstöður rannsóknna benda til vefrænna skaða, er ástæða til að hugleiða hærra örorku-stig.“

Í lögum nr. 14/1942 um Læknaráð segir í 2. mgr. 4. gr., að ráðið skuli jafnan, ef því verður við komið, gera hlutaðeigandi lækni kost á að rökstyðja vottorð sitt nánar, áður en ráðið hnekkir því. Í 4. mgr. 6. gr. er kveðið svo á, að niðurstöður ráðsins skuli að jafnaði rökstuddar og ætíð, ef sá, er umsagnarinnar beiðist, æskir þess sérstaklega. Ekki verður talið, að Læknaráð hafi við álitsgjöf sína í þessu máli fullnægt þessum lagaskyldum sínum, en ekkert er fram komið um það, að ekki hafi verið unnt að gera Atla Þór Ólasyni lækni kost á að rökstyðja örorkumat sitt nánar. Framangreint bréf Læknaráðs til dómstjórans í Reykjavík bendir og til þess, að Læknaráð telji rétt að beita almennu mati á áverka af völdum háls-hnykkja við umferðarslys. Er ekki unnt að líta svo á, að álit Læknaráðs, sem ekki er sérstaklega rökstutt í þessu máli, til dæmis með til-liti til vefrænna skaða, geti hnekk't því örorkumati, sem fyrir liggur. Verður það því haft til hliðsjónar við úrlausn málsins.

### III.

Kröfugerð gagnáfrýjanda er reist á örorkutjónsútreikningum Jóns Erlings Þorlákssonar tryggingastærðfræðings. Við munnlegan flutning málsins var lagður fram nýr útreikningur frá 7. mars 1995. Gagn-áfrýjandi var 17 ára á slysdegi. Við áætlun atvinnutekna hans til frambúðar er farið að venju í slíkum útreikningum. Fram að 26 ára aldri er miðað við mismunandi launataxta Dagsbrúnar, en eftir það er gert ráð fyrir meðaltekjum iðnaðarmanna, sem á útreikningsdegi teljast vera 1.611.400 krónur á ári samkvæmt skýrslum Kjararann-sóknarnefndar. Höfuðstólsverðmæti vinnutekjutaps á slysdegi vegna

tímabundinnar örorku nemur 163.200 krónum en vegna varanlegrar örorku 2.359.400 krónum. Verðmæti tapaðra lífeyrisréttinda er áætlað 6% af höfuðstólsverðmæti taps af varanlegri örorku og nemur 141.600 krónum. Við útreikning höfuðstólsverðmætis eru fram að útreikningsdegi notaðir einfaldir vextir af almennum sparisjóðsbókum í Landsbanka Íslands. Eftir útreikningsdag eru notaðir 6% vextir og vaxtavextir. Ekki er tekið tillit til skatta. Að ósk lögmanns gagnáfrýjanda er höfuðstólsverðmæti taps af varanlegri örorku einnig reiknað með 4% og 5% framtíðarvöxtum, og er niðurstaða þá þannig:

Með 4% vöxtum – 3.101.700 krónur.

Með 5% vöxtum – 2.685.500 krónur.

Með 6% vöxtum – 2.359.400 krónur.

Ekki var hér óskað eftir 3% afvöxtun, eins og gert hafði verið í fyrsta örorkutjónsútreikningi 9. mars 1992. Þá var höfuðstólsverðmæti taps af varanlegri örorku með 3% framtíðarvöxtum áætlað 3.142.400 krónur, en með 6% vöxtum 1.886.100 krónur.

#### IV.

Ekki er ágreiningur um útreikning tjóns vegna tímabundinnar örorku að öðru leyti en því, er leiðir af mismunandi mati á örorkustigi gagnáfrýjanda. Aðilar deila hins vegar um önnur atriði kröfugerðar gagnáfrýjanda. Kemur þá fyrst til skoðunar grundvöllur útreiknings bóta vegna varanlegrar örorku.

Gagnáfrýjandi krefst þess, að við útreikning höfuðstólsverðmætis vinnutekjutaps vegna varanlegrar örorku verði beitt 3% afvöxtun framtíðartekna í stað 6%, sem venja hafi verið að miða við frá uppkvaðningu dóms Hæstaréttar 10. júlí 1984, bls. 917 í dómasafni réttarins. Hann reisir þá málástæðu sína á því, að frá þeim tíma hafi vextir hér á landi lækkað verulega samfara minnkandi verðbólgu, og eigi þeir enn eftir að lækka. 6% raunávöxtun fái ekki á sparifé, nema það sé bundið í verðbréfum til langs tíma. Ekki sé unnt að gera þá kröfu til sín, að hann ávaxti dæmdar bætur miðað við slíka raunávöxtun. Vextir af óbundnum, verðtryggðum innlánsreikningum séu aðeins um 3%, og beri að leggja þá vexti til grundvallar við útreikning örorkutjónsins. Að auki beri að líta til þess, að í útreikningi tryggingastærðfræðingsins sé ekki tekið tillit til þess, að

viðmiðunartekjur í honum muni fylgja almennri kaupmáttaraukningu í landinu. Launaþróunin á undanförunum áratugum hafi verið sú, að kaupmáttur launa hafi farið ört vaxandi, og sé ekki ástæða til annars en ætla, að svo muni áfram verða. Hugsunin að baki afvöxtun framtíðartekna sé sú, að bótaþegi geti raunávaxtað bótafjárhæðina í framtíðinni, þannig, að bæturnar séu í raun samsettar úr höfundstól og vöxtum.

Lögmaður gagnafryjanda ritaði Stefáni Svavarssyni dósent 27. ágúst 1991 og óskaði álits hans á því, hvaða vexti væri eðlilegt að nota við afvöxtun bóta vegna líkamstjóns. Í svarbréfi Stefáns 5. september 1991 er gerð grein fyrir því, að við afvöxtun áætlaðra framtíðargreiðslna vegna lífeyrisskulda viðskiptabankanna og fyrirtækjanna Flugleiða hf. og Hf. Eimskipafélags Íslands noti tryggingafræðingar 3% vexti. Fram kemur, að tryggingafræðingar bankanna hafi til skamms tíma notað 2% vexti. Megi jafna útreikningi vegna eingreiðslna til þess, sem að baki býr við útreikninga á lífeyrisskuldbindingum, séu 6% vextir tvímælalaust allt of háir.

Lögmaður gagnafryjanda ritaði Stefáni Svavarssyni bréf að nýju 10. september 1991, gerði þar nánari grein fyrir forsendum útreiknings skaðabóta vegna líkamstjóns og bað hann að rökstyðja, „að þeir 6% vextir, sem nú eru notaðir, séu of háir og hver séu helstu rök fyrir því að beita lægri vöxtum og þá hvaða vöxtum við útreikning tjónsins, það er vöxtum miðað við útreikningsdag“.

Í bréfi Stefáns 16. september sama ár lætur hann í ljós það álit, að útreikningur á fjárhæð eingreiðslu sem ígildis skertra tekna í framtíðinni vegna örorku skuli gerður á sama hátt og útreikningur á lífeyrisskuldbindingum. Til grundvallar þeirri niðurstöðu séu tvær forsendur. Annars vegar verði eingreiðslan að taka til eigi skemmra tímabils en tíu ára. Hins vegar verði eingreiðslan að gera viðkomandi aðila jafnvel settan og án þess slyss, sem hann varð fyrir. Í þessu felist, að eingreiðslan verði að miðast við þau launakjör, sem ætla meg, að hann hafi orðið af vegna slyssins. Ef hinn slasaði tæki ekki við eingreiðslu, en kysi þess í stað að taka við greiðslum sem hlutfalli af launum í framtíðinni, þ. e. í launaflokki sínum, fengi hann að njóta kaupmáttaraukningar almennra launa eins og aðrir launþegar. Því verði að lækka almenna skuldabréfavexti fyrir áhrifum almennrar kaupmáttaraukningar. Niðurstaða hans er sú, að út-

reikningur á eingreiðslunni að teknu tilliti til ofangreindra forsendna skuli miðast við sömu vexti og nú þyki við hæfi að nota við útreikning á lífeyrisskuldbindingum, þ. e. 3%.

## V.

Aðaláfrýjandi telur, að nota beri 6% afvöxtun á framtíðartekjur við útreikning örorkutjóns, eins og ákveðið hafi verið í dómi Hæstaréttar 10. júlí 1984. Föst viðmiðun í þessu efni sé nauðsynleg, enda séu vextir og ávöxtunarmöguleikar í framtíðinni óvissir. Fullyrða megi, að 6% vaxtafótur sé í samræmi við háa raunvexti hérlandis nú og á undanförnum árum. Það ylli ópolandi óvissu og mismunun bótaþega, ef smávægilegar breytingar á raunávöxtun væru látnar sveifla svo mikilvægri forsendu sem ákvörðun um vaxtafót í bóta-málum. Varhugavert sé að miða við þau kjör á ávöxtunarmarkaði, sem einna lökust séu, í stað þess að miða við meðalkjör eða góð ávöxtunarkjör, eins og öllum standi til boða. Sparifjáreigendur geti fest sér ávöxtun til allt að 25 ára á bilinu 6,5-8% með kaupum á verðbréfum með ábyrgð ríkissjóðs. Engar horfur séu á, að raunvextir lækki verulega niður fyrir þessi mörk hér á landi á allra næstu árum.

Lögmaður aðaláfrýjanda skrifaði Sigurði B. Stefánssyni, framkvæmdastjóra Verðbréfamarkaðar Íslandsbanka hf., 13. apríl 1992 og bað hann að láta sér í té „sérfræðilegt álit á því, við hvaða vaxtafót sé rétt að miða, þegar ákveðin er afvöxtun skaðabóta fyrir líkamstjón . . .“ Í svarbréfi Sigurðar 6. maí sama ár kemur meðal annars fram, að við ákvörðun á vaxtafæti, sem notaður sé við afvöxtun á reiknuðum framtíðartekjum, skipti máli, hvort tekið sé tillit til þess, að tjónþoli hefði notið einhvern hækkunar á kaupmætti atvinnutekna sinna í samræmi við aðra launþega að jafnaði, ef hann hefði ekki orðið fyrir skerðingu á starfsorku sinni, eða hvort bætur miðist algjörlega við kaupmátt, eins og hann sé á útreikningsdegi. Hann telur eðlilegt, að vaxtafótur til afvöxtunar bóta fyrir líkams-tjón verði heldur lægri, til dæmis á bilinu 2-3%, ef bæturnar eigi að ná til væntanlegrar hækkunar á almennum kaupmætti á þeim árum, sem skerðing á aflahæfi tjónþola nái til. Ef bæturnar miðist hins vegar að fullu við kaupmátt atvinnutekna á greiðsludegi, leiði sú niðurstaða að öðru jöfnu til heldur hærri vaxtafótar, sem ekki sé

óeðlilegt, að sé á bilinu 4-6%. Mismunurinn á þessu tvennu, þ. e. 2-3% og 4-6%, ef til vill um 2,5% að jafnaði, nemi því áætlaðri aukningu kaupmáttar á ári á reikningstímabilinu.

## VI.

Við afvöxtun áætlaðra framtíðartekna tjónþola verður að líta til þess tilgangs bóta vegna varanlegrar örorku, að tjónþoli verði fjárhagslega settur sem líkast því, að slys hefði ekki borið að höndum. Örorkubætur eiga að nægja honum til framfærslu í réttu hlutfalli við örorkutjónið með svipuðum hætti og óskertar atvinnutekjur myndu gera. Er þá miðað við, að bæturnar verði gengnar til þurrðar, þegar áætlaðri ævilengd lýkur. Í samræmi við þetta verður að huga að því, hvernig varðveita megi raunvirði greiddra fébóta til frambúðar. Til þess verður ekki ætlast, að ávöxtun bótafjár verði háð bindingu fjármagns um óhæfilegan tíma eða seld undir óeðlileg áhættuviðskipti. Rétt er og að hafa til hliðsjónar að því leyti sem unnt er, að framfærslueyrir af bótafé geti fylgt þróun kaupmáttar atvinnutekna. Það er þeim mun brýnna sem aldur tjónþola er lægri á slysdegi.

Þegar til þessa er litið auk núverandi ávöxtunarkjara sparifjár og þróunar í vaxta- og verðlagsmálum, þykir eðlilegt að miða nú framtíðarávöxtun bóta vegna varanlegrar örorku við 4,5% vaxtafót. Þó ber að árétta, að nákvæmum útreikningum örorkutjóns verður ekki að öllu leyti við komið vegna margvíslegra vafaatriða í sérhverju tilviki.

## VII.

Samkvæmt framangreindum örorkutjónsútreikningi Jóns Erlings Þorlákssonar frá 7. mars 1995 nemur tjón gagnáfrýjanda vegna tímabundinnar örorku 163.200 krónum. Frá þeirri fjárhæð ber að draga dagpeningagreiðslur til gagnáfrýjanda í sjö vikur, 120.533 krónur, og laun í júní 1991, 17.219 krónur, samtals 137.752 krónur. Bætur til gagnáfrýjanda vegna tímabundinnar örorku verða þá 25.448 krónur.

Að ósk Hæstaréttar hefur Jón Erlingur Þorláksson 29. mars sl. reiknað tjón gagnáfrýjanda vegna varanlegrar örorku á grundvelli 4,5% framtíðarvaxta. Nemur höfuðstólsverðmæti þess á slysdegi þá 2.879.900 krónum, en verðmæti tapaðra lífeyrisréttinda 172.794

krónum. Þegar allt er virt, sem að framan greinir, og hliðsjón höfð af skattfrelsi örorkubóta, hagræði af greiðslu þeirra í einu lagi og öðru því, sem máli skiptir, er tjón áfrýjanda vegna varanlegrar örorku og miska, sem hér þykir rétt að dæma í einu lagi, hæfilega metið 2.100.000 krónur.

Gagnáfrýjandi krefst bóta vegna skattaóhagræðis vaxtatekna. Um rökstuðning fyrir þeirri kröfu vísar hann til fyrirætlana stjórnvalda um skattlagningu fjármagnstekna. Engin örugg vitneskja liggur fyrir um slíka skattlagningu, og eru ekki skilyrði til þess að verða við þessari kröfu.

Samkvæmt framansögðu verður tjón gagnáfrýjanda talið nema samtals 2.125.448 krónum. Verður aðaláfrýjandi dæmdur til þess að greiða honum þá fjárhæð með vöxtum samkvæmt 7. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 frá 24. febrúar 1991 til uppsögu þessa dóms, en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla laganna frá þeim degi til greiðsludags.

Aðaláfrýjandi skal gjalda gagnáfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og í dómsorði greinir. Hefur þá ekki verið tekið tillit til virðisaukaskatts.

#### D ó m s o r ð :

Aðaláfrýjandi, Sjóvá-Almennar tryggingar hf., greiði gagnáfrýjanda, Björgvin Richter, 2.125.448 krónur með vöxtum samkvæmt 7. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 frá 24. febrúar 1991 til uppsögu þessa dóms, en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla laganna frá þeim degi til greiðsludags.

Aðaláfrýjandi greiði gagnáfrýjanda samtals 600.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

#### S é r a t k v æ ð i Hjartar Torfasonar

Ég er samþykkur niðurstöðum annarra dómenda um annað en umreikning á áætluðum tekjumissi gagnáfrýjanda í framtíðinni til eingreiðslu fébóta, en um hann ber að fylgja þeim markmiðum, sem lýst er í VI. kafla atkvæðis þeirra. Tímabært er að endurmeta þá

reglu, sem ráðið hefur í þessu efni undanfarin ár, enda á hún að vera háð efnahagsþróun í landinu auk þeirra sérstöku álitabáttar, sem á geti reynt á hverjum tíma. Eftir ástandi og horfum og óvissu um þær er það niðurstaða mín, að miða beri framtíðarávöxtun bóta fyrir varanlega örorku við 5% vaxtafót. Samkvæmt því eigi bætur til gagnáfrýjanda fyrir fjártjón og miska vegna örorkunnar að nema 1.950.000 krónum.

### **Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 23. nóvember 1992.**

Mál þetta, sem dómtekið var 26. október sl., er höfðað fyrir bæjarþingi Reykjavíkur með framlagningu skjala í dómi 7. apríl sl.

Stefnandi er Björgvin Richter, kt. 050274-5519, Fagrabergi 26, Hafnarfirði.

Stefnda er Sjóvá-Almennar tryggingar hf., kt. 701288-1739, Kringlunni 5, Reykjavík.

Dómkröfur stefnanda eru þær aðallega, að stefnda verði dæmt til að greiða sér skaðabætur, að fjárhæð 4.555.592 krónur, með [nánar tilgreindum vöxtum]. Til vara er þess krafist, að stefnda verði dæmt til að greiða stefnanda skaðabætur lægri fjárhæðar með sömu vöxtum og greinir í aðalkröfu. Í báðum tilvikum er þess krafist, að stefnda verði dæmt til að greiða stefnanda málskostnað [...].

Dómkröfur stefnda eru þær, að stefnda verði sýknað af öllum kröfum stefnanda gegn greiðslu á alls 605.779 krónum í bætur, innheimtukostnað, útlagðan kostnað og virðisaukaskatt. Stefnda krefst þess og, að stefnandi verði dæmdur til að greiða stefnda málskostnað að skaðlausu að teknu til-liti til virðisaukaskatts.

### *Málavextir.*

Stefnandi krefur um skaðabætur vegna slyss, er hann varð fyrir 24. febrúar 1991, er bifreiðinni IT-287 var ekið aftan á bifreið stefnanda, þar sem hún stóð í götunni Mjósundi í Hafnarfirði, en stefnandi var ökumaður bifreiðar sinnar.

Stefnandi var 17 ára á slysdegi og stundaði þá nám í trésmíði í Iðnskólanum í Reykjavík. Hann hefur verið á iðnnámssamningi hjá húsasmíðameistara frá júní 1990. Stefnandi hefur stundað bóklegt og verklegt nám í iðnskólanum og mun ljúka trésmíðanámi í júní 1994.

Við slysið hlaut stefnandi „talsverðan hnykk á háls og efri hluta brjóstbaks . . .“, eins og segir í örorkumati dr. Atla Þórs Ólasonar læknis, sem skoðaði stefnanda og mat örorku hans 31. janúar 1992. Þá segir í örorkumatinu: „Hins vegar er gert ráð fyrir, að hann hafi hlotið tognun á mjúka

vefi í hálsi og efri hluta brjóstbaks. Hugsanlegt er, að þessi óþægindi verði viðvarandi og muni áfram skerða starfsgetu hans.“

Niðurstaða dr. Atla er sú, að starfsorkuskerðing stefnanda sé tímabundin örorka, 100% frá 15. júní 1991 til 20. september s. á., eftir það í tvær vikur 50% og síðan varanleg örorka 10%.

Á grundvelli þess örorkumats lét stefnandi reikna út örorkutjón sitt, og gerir hann í aðalkröfu sinni ráð fyrir því, að við afvöxtun á höfuðstólsverðmæti tjóns síns verði miðað við 3%, en ekki 6%, svo sem gert hefur verið, frá því að dómur Hæstaréttar frá 10. júlí 1984 var kveðinn upp. Samkvæmt útreikningi Jóns Erlings Þorlákssonar tryggingastærðfræðings, dagsettum 9. mars sl., þar sem miðað er við 3% afvöxtun, reiknast honum höfuðstólsverðmæti vinnutekjutaps stefnanda á slysdegi vegna varanlegrar örorku vera 3.142.400 krónur. Samkvæmt örorkutjónsútreikningi þessum reiknast tryggingastærðfræðingnum höfuðstólsverðmæti vinnutekjutaps stefnanda vegna tímabundinnar örorku á slysdegi vera 170.900 krónur.

Stefnandi var tryggður öllumannstryggingu hjá stefnda, og er enginn ágreiningur um, að stefnda beri bótaábyrgð á tjóni stefnanda skv. 92. gr. umferðarlaga nr. 50/1987.

Með bréfi, dagsettu 10. mars sl., krafði lögmaður stefnanda stefnda um bætur vegna slyssins. Í svarbréfi stefnda, dagsettu 24. mars, segir m. a.: „Nú nýlega hefur félagið tekið upp það verklag, að bætur fyrir 15% varanlega örorku eða lægri verða ekki greiddar samkvæmt örorkutjónsútreikningi, nema raunverulegt varanlegt tekjutap sé sannað. Til þess að unnt sé að sannreyna raunverulega skerðingu aflahæfis, sem leiði til varanlegs tekjutaps, þurfa að mati félagsins að líða a. m. k. 3 ár frá slysdegi.

Ef þér eða umbjóðandi yðar óskið eftir að gera tjónið upp fyrr, býður félagið greiðslu á grundvelli þeirra reglna, sem gilda hjá því um bætur fyrir líkamstjón, án þess að sönnur hafi verið færðar á það, hve mikið tjónið er.“

Stefnandi féllst ekki á að bíða með uppgjör í 2 ár, né heldur gat hann sætt sig við 500.000 krónur sem heildarbætur vegna slyssins og höfðaði því mál þetta.

*Um kröfugerð, málsástæður og réttarheimildir, sem aðilar miða við.*

Stefnandi sundurliðar kröfugerð sína svo:

|                                                              |     |           |
|--------------------------------------------------------------|-----|-----------|
| 1. Bætur vegna tímabundinnar örorku                          | kr. | 33.148    |
| 2. Bætur vegna varanlegrar örorku                            | –   | 3.142.400 |
| 3. Bætur vegna tapaðra lífeyrisréttinda<br>(6% af 3.142.400) | –   | 188.544   |

|                                           |       |           |
|-------------------------------------------|-------|-----------|
| 4. Miskabætur                             | kr.   | 300.000   |
| 5. Bætur vegna skattaóhagræðis vaxtatekna | –     | 891.800   |
|                                           | <hr/> |           |
| Samtals                                   | kr.   | 4.555.892 |

1. kröfulið miðar stefnandi við örorkutjónsútreikning Jóns Erlings Þorlákssonar tryggingastærðfræðings frá 9. mars sl., þar sem hann mat tíma-bundna örorku stefnanda 170.900 krónur, en frá þeirri fjárhæð dregur stefnandi 120.533 króna greiðslu frá vinnuveitanda sínum svo og laun fyrir dagana 14.–21. júní 1991, samtals 17.219 krónur. Koma þannig 137.752 krónur til frádráttar tímabundinni örorku stefnanda, og krefst hann nú 33.148 króna vegna þessa liðar.

2. kröfulið miðar stefnandi við örorkutjónsútreikning frá 9. mars sl., þar sem tryggingastærðfræðingurinn reiknar höfuðstólsverðmæti taps af varanlegri örorku með 3% framtíðarvöxtum vera 3.142.400 krónur. Krefst hann þess, að við ákvörðun skaðabóta sé miðað við 3% afvöxtun höfuðstólsverðmætis vinnutekjutaps. Reisir stefnandi þessa málsástæðu sína á því, að vextir hafi lækkað verulega, frá því að dómur Hæstaréttar frá 10. júlí 1984 gekk, en hliðsjón hafi verið höfð af dómi þessum við uppgjör bóta, frá því að hann gekk. Heldur stefnandi því fram, að vextir hafi farið mjög lækkandi samfara minnkandi verðbólgu, og gerir ráð fyrir, að vextir eigi enn eftir að lækka. Hann heldur því fram, að 6% raunávöxtun fái ekki á sparifé, nema það sé bundið í verðmætum til langs tíma, og að ekki sé unnt að gera þá kröfu til sín, að hann ávaxti tildæmdar bætur miðað við 6% raunávöxtun, eins og málum sé háttað nú.

Stefnandi hefur lagt fram tvö bréf Stefáns Svavarssonar, löggilts endurskoðanda, til lögmanns síns, þar sem fram kemur m. a., að Flugleiðir hf., Eimskipafélag Íslands og viðskiptabankarnir leggi 3% vexti til grundvallar við útreikning á lífeyrisskuldbindingum sínum, en vextir þessir miðast að einhverju leyti við þá ávöxtun, sem lífeyrissjóðir hafa náð á síðustu árum umfram breytingu á kaupgjaldi. Telur Stefán, að útreikning á fjárhæð eingreiðslu sem ígildis skertra tekna í framtíðinni vegna örorku eigi að gera með sama hætti og þegar um lífeyrisskuldbindingar er að ræða. Ef hinn slasaði tæki ekki við eingreiðslu, en kysi þess í stað að taka við greiðslum sem hlutfalli af launum í framtíðinni, þ. e. í þeim launaflokki, sem hann var í, fengi hann að njóta kaupmáttaraukningar almennra launa, og er niðurstaða hans, að miða beri við 3% ársvexti.

Í 3. kröfulið reiknar stefnandi með 6% af 3.142.400 krónum sem verðmæti tapaðra lífeyrisréttinda.

4. kröfuliður er miskabótakrafa stefnanda, 300.000 krónur, og vísar stefn-

andi í þessu efni til 264. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 auk almennra reglna skaðabótaréttar.

5. kröfuliður er miðaður við, að það sé yfirlýst stefna ríkisstjórnarinnar að skattleggja raunvaxtatekjur einstaklinga eins og aðrar tekjur í þjóðfélaginu. Þegar vaxtatekjur hafi verið skattlagðar, komi verulegur hluti bóttanna (40% vaxtateknanna) til með að glatast vegna þess, er stefnandi nefnir skattaóhagræði. Telur hann, að hann eigi ekki að bera áhættuna af því, að vaxtatekjur verði gerðar skattskyldar, eins og allt bendi til. Hann eigi rétt á að fá allt sitt tjón bætt, þ. á m. það, sem hann kann að verða fyrir vegna væntanlegrar skattlagningar vaxtatekna.

Stefnandi reisir kröfur sínar á því, að dómvenja standi til þess, að batur vegna líkamstjóns byggist á örorkumati eins og því, sem hér liggur fyrir. Stefnda hafi virt þá dómvenju til þessa og á undanförunum áratugum samið við lögmenn utan réttar um uppgjör hundraða skaðabótakrafna vegna líkamstjóns á grundvelli hennar. Telur stefnandi, að það sé beinlínis rangt að gefa sér, að afleiðingar slyssins, hvað tekjuöflun hans snerti, komi fyrst fram að liðnum þremur árum frá slysi, en stefnda beri það fyrir sig í verklagsreglum þeim, sem það vill leggja til grundvallar uppgjöri tjónsins. Verklagsreglur þessar séu í andstöðu við þær réttarreglur, sem dómstólar hafa mótað, og því að engu hafandi.

Reglum um uppgjör bótakrafna vegna líkamstjóns verði ekki breytt hér á landi nema með breyttri dómvenju eða lagasetningu.

Stefnda heldur því fram, að ósannað sé, að meiðsli stefnanda muni valda honum varanlegu líkamstjóni. Þess vegna sé rétt að biða með uppgjör tjóns stefnanda, þangað til lengri tími er liðinn frá slysi hans, og enda þótt varanlegt líkamstjón yrði síðar sannað, sé ósannað, að það muni valda honum fjárhagstjóni síðar meir.

Stefnda heldur því fram, að sú forsenda, að stefnandi muni tapa tekjum í sama hlutfalli og læknisfræðileg örorka hans er metin, sé mjög hæpin. Ber stefnda fyrir sig, að norrænar rannsóknir hafi sýnt, að læknisfræðileg örorka undir 20% leiði sjaldnast til tekjumissis. Nefnir stefnda þar til dóm Hæstaréttar frá 1988, sem birtur er á bls. 267 í dómasafni Hæstaréttar frá því ári, þar sem fram komi, að athuga beri hverju sinni, hvort meiðsli séu líkleg til þess að valda skerðingu á aflahæfi eða ekki, og enn fremur hafi rétturinn hafnað því í öðrum tilvikum að leggja læknisfræðilegt örorkumat og líkindareikninga tryggingastærðfræðinga til grundvallar dómum án gagnrýni.

Stefnda viðurkennir, að meiðsli stefnanda muni valda honum tímabundinni örorku frá 21. júní 1991 til 20. september s. á., en telur að öðru leyti ó-

sannað, að réttilega sé ályktað um örorku í mati dr. Atla Þórs Ólasonar læknis. Er því einnig mótmælt sem ósönnuðu og ólíklegu, að 10% læknisfræðileg örorka, þótt talin væri sönnuð, hefði í för með sér 10% tekjuskерðingu síðar. Þetta sé því fremur ólíklegt sem stefnandi sé ungur og aðlögunarhæfni hans því í hámarki.

Yrðu bótakröfur viðurkenndar, segir stefnda, að taka beri tillit til þess, að í örorkumati lækna sé að jafnaði fölginn nokkur miski. Enn fremur þurfi að gæta að hagræði því, sem felist í eingreiðslu bóta, sem það telur ekki minna virði en 10%, svo og þess, að bótagreiðslur eru skattfrjálsar og í því skattfrelsi eigi ekki að felast fjárhagslegur ávinningur fyrir bótaþega. Ætti því að lækka bótafjárhæð um 39,85%, sem svarar til staðgreiðsluhlutfalls skatta nú.

Um þá málsástæðu stefnanda, að beita skuli 3% afvöxtun við útreikning höfuðstólsverðmætis tjóns stefnanda, segir stefnda, að skýrri fordæmisreglu Hæstaréttar frá 10. júlí 1994 verði ekki breytt nema með settum lögum eða nýjum dómi þess réttar. Þá sé enda varhugavert að miða við þau kjör á ávöxtunarmarkaði, sem lökust eru, eins og stefnandi geri, í stað þess að miða við góð ávöxtunarkjör, sem öllum standi til boða. Þá hefur stefnda lagt fram álit Sigurðar B. Stefánssonar, framkvæmdastjóra Verðbréfamarkaðar Íslandsbanka hf., en þar segir m. a. í niðurlagi: „Ef bætunarn miðast einungis við kaupmátt atvinnutekna, eins og hann er á greiðsludegi, leiðir sú niðurstaða að öðru jöfnu til heldur hærri vaxtafótar, sem ekki er óeðlilegt, að sé á bilinu 4–6%.“

Stefnda mótmælir kröfu stefnanda vegna tapaðra lífeyrisréttinda og telur hvorki dómvenju né fyrri uppgjörshefðir standa til þess, að hún verði viðurkennd, nema um sannað tap sé að ræða. Þá gerir stefnda kröfu um, að liður þessi verði lækkaður með tilliti til skattfrelsis og hagræðis af eingreiðslu, verði batur dæmdar samkvæmt þessum lið.

Miskabótakröfu stefnanda er mótmælt sem allt of hárrí og í ósamræmi við dómvenju. Svo sem áður greinir, telur stefnda, að miski sé falinn í venjulegu læknisfræðilegu örorkumati og því tvíkrafinn hér. Telja megi, að væru miskabætur ákveðnar, leiddi dómvenja til miskabóta að hámarki 100.000 krónur, og miða ætti þær við slysdag, en ekki dómsuppsögudag, enda vaxta krafist frá slysdegi.

Kröfulið vegna ætlaðs óhagræðis af skattlagningu fjármagnstekna er algjörlega og sérstaklega mótmælt. Óvíst sé um, hvort slíkur skattur verði lagður á og þá, til hvaða tekna hann tæki. Hvorki finnist lagafyrirmæli né dómafordæmi fyrir því að byggja ákvarðanir um skaðabætur á svo ótraustum grunni.

Stefnda mótmælir kröfu um dráttarvexti frá fyrri tíma en dómsuppsögu-degi og vitnar til dómafordæma um þetta.

*Forsendur og niðurstaða.*

Löng dómvenja er fyrir því, að við mat á því, hvort starfsorka tjónþola sé skert af völdum slyss og varanleg geta hans til að afla sér tekna með vinnu hafi minnkað, sé farið að áliti læknis, sem jafnframt leggur mat á, hver hundraðshluti skerðingarinnar sé.

Stefnandi hefur lagt fram örorkumat dr. Atla Þórs Ólasonar læknis, þar sem slíkt álit er að finna, og hafa engin gögn komið fram í máli þessu, sem hnekkja því, né heldur þykir matið framkvæmt of snemma. Ekki verður fallist á það með stefnda, að efni séu til að breyta sönnunarmati dómstóla að þessu leyti. Er og til þess að taka, að gagnstæð niðurstaða færi í bága við þá grundvallarreglu að gæta jafnræðis og samræmis í niðurstöðu dómsmála, enda liggur hvorki fyrir ný lagasetning né breytingar á öðrum réttarheimildum á sviði skaðabótaréttarins. Þá hafa ekki komið fram rök, sem renna nægum stóðum undir það, að breyta beri út af áratugalangri dómvenju, sem til skamms tíma hefur verið lögð til grundvallar við uppgjör líkamstjóns. Samkvæmt þessu verður miðað við örorkumat læknisins hér, og fallast verður á það með stefnanda, að starfsorka hans sé skert og að varanleg geta hans til að afla sér tekna með vinnu hafi minnkað.

Dómvenja er fyrir því, að örorkutjón sé áætlað með hliðsjón af útreikningi tryggingafræðinga á því, hverjar þær vinnutekjur séu, sem líklegast sé, að tjónþoli hafi síðar meir án skerðingar starfsorku. Því næst er reiknað út, hver sé líkleg fjárhæð vinnutekjutaps hans miðað við skerðingu starfsorku, sem studd er örorkumati læknis. Er tjónið síðan fært til höfuðstólsverðmætis á slysdegi. Með dómi Hæstaréttar frá 10. júlí 1984 í málinu nr. 62/1981: Kristín Anný Jónsdóttir og Hagtrygging h/f gegn Antoníu Margréti Björnsdóttur og gagnsök, var miðað við, að við ákvörðun höfuðstólsverðmætis bóta skyldi miðað við 6% vaxtafót, og hefur verið stuðst við það fordæmi síðan. Stefnandi þykir ekki hafa sýnt fram á, að þær breytingar hafi orðið á ávöxtunarkjörum á fjármálamörkuðum, frá því að ofangreindur dómur gekk, að efni séu til þess að lækka vaxtafót, svo sem krafist er hér, og er þessari málsástæðu hans því hafnað.

Stefnandi ber fyrir sig, að við ákvörðun skaðabóta verði tekið tillit til áforma ríkisstjórnarinnar um skattlagningu fjármagnstekna. Engin örugg vissa er um, verði slíkur skattur lagður á, til hvaða tekna hann tæki og hvert skatthlutfall yrði, og því ekki við neitt að styðjast í þessu efni, sem heimili, að dómurinn taki tillit til þessa attriðis hér. Er þessari málsástæðu stefnanda því hafnað.

Við ákvörðun bóta til stefnanda verður örorkutjónsútreikningur Jóns Erlings Þorlákssonar tryggingastærðfræðings frá 9. mars sl. hafður til hliðsjónar um örorkutjón stefnanda.

Þegar litið er til hundraðshluta örorku stefnanda, þykir rétt að ákvarða bætur fyrir miska og fjártjón í einu lagi, og þegar tekið hefur verið tillit til skattfrelsis bótanna og hagræðis af eingreiðslu, eins og dómvenja stendur til, þykja bætur til hans hæfilega ákveðnar 1.400.000 krónur að viðbættum vöxtum, eins og greinir í dómsorði.

Eftir úrslitum málsins ber að dæma stefnda til að greiða stefnanda 320.000 krónur í málskostnað, og hefur þá verið tekið tillit til reglna um virðisaukaskatt.

Allan Vagn Magnússon héraðsdómari kvað upp dóm þennan ásamt með-dómsmönnum dr. Ásgeiri B. Ellertssyni lækni og Þór Guðmundssyni viðskiptafræðingi.

#### D ó m s o r ð:

Stefnda, Sjóvá-Almennar tryggingar hf., greiði stefnanda, Björgvin Richter, 1.400.000 krónur með vöxtum skv. 7. gr., sbr. 8. gr. vaxtalaga nr. 25/1987, sbr. 2. gr. laga nr. 67/1989, frá 24. febrúar 1991 til uppsögudags dóms þessa, en með dráttarvöxtum skv. III. kafla vaxtalaga frá þeim degi til greiðsludags.

Stefnda greiði stefnanda óskipt 320.000 krónur í málskostnað.